

Illyés Gyula és Tamási Áron a Kisfaludy Társaságban

1.

1941. február 5-én a fővárosi lapok – majdnem szó szerint ugyanazzal a szöveggel – beszámoltak a Kisfaludy Társaság előző napi előzetes és tagválasztó üléséről. A jelentések közlik azt a kissé meglepő hírt, hogy a megüresedett két költői helyre Tamási Áront és Illyés Gyulát választották meg, az írói helyeket pedig Farkas Zoltán műtörténésszel és Halasy-Nagy József filozófussal töltötték be. Zilahy Lajos *Híd* című képes magazinja 1941. február 13-ai számában a 14–15. oldalán fényképes tudósítást közöl a Társaság üléséről az új tagok portréjával.

Meglepőnek főleg Illyés Gyula taggá választása számít, mert költészete egyre radikalizálódott, nemrég kobozták el *Rend a romokban* c. verseskönyvét, bár a büntetőtörvényszék az osztályvizitátást nem állapította meg, de vallásgyalázás címén 100 pengő büntetésre ítélte.¹ Taggá választása annak ellenére kuriózum, hogy az 1930-as évek második felében a konzervatív társaságnak lazult merev irodalomfelfogása, sokat veszített kanonizációs erejéből, amit Fried István annak tulajdonít, hogy már „messze nem rendelkezett azzal a hatalmi pozícióval, mint annak előtte”.² A zsidó származású Mohácsi Jenőt is levelező taggá választották, holott legutóbb zsidó származású író 1917-ben hívtak maguk közé, Molnár Ferencet.³

A Társaság jegyzőkönyve megörökítette a két író taggá választásán szavazó jelenlevőket:⁴ „Voinovich Géza elnöklete alatt jelen vannak: Csathó Kálmán m. (ásod) elnök, Kéky Lajos titkár, Angyal Dávid, Áprily Lajos, Babits Mihály, Bókay János, Csengery János, Falu Tamás, Gyallay Domokos, Harsányi Zsolt, Hegedűs

BAKÓ ENDRE (1938) dolgozott tanárként, népművelőként, újságíróként. 1990–1999 között a *Hajdú-Bihari Napló* főszerkesztője, korábban az *Alföld* című folyóirat rovatvezetője volt. Utóbbi kötete: *Váradai műhely* (válogatott tanulmányok, 2021).

1 *Válasz*, 1938/5, 308.

2 Fried István: Márai Sándor és a Kisfaludy Társaság. *It.* 1999/4, 573–589.

3 Voinovich Géza Elnöki üdvözlő beszéde Mohácsi Jenő székfoglaló taghoz. In *A Kisfaludy Társaság Évtapjai, 1937–1940*, LX. k. Bp., 1940, Franklin Társulat, 192.

4 Az MTA Kézirattárában Ms 5781 jelzettel található a Kisfaludy Társaság üléseinek jegyzőkönyvei (1936–1944), 75 darab eredeti irat, melyek számozás nélkül évenként vannak borítékolva.

Lóránt, Hegedűs Sándor, Herczeg Ferenc, Horánszky Lajos, Kállay Miklós, Kornis Gyula, Papp Ferenc, Petrovics Elek, Radó Antal, Rédey Tivadar, Schöpflin Aladár, Sebestyén Károly, Sík Sándor, Szabó Lőrinc, Szász Károly, Szekfű Gyula, Szinnyei Ferenc.” Az elnök kegyeletes szavakkal emlékezett meg Lőrinczy Györgyről, majd gazdasági ügyek, a vagyonmérleg, a költségvetés stb. került napirendre.

„Áttérve a tagválasztásra, az elnök megállapítja, hogy 28 tag, tehát az alapszabályban megkövetelt 20 tagnál több van jelen, s így elrendeli a tagválasztást. Felolvastatja a titkárral az alapszabálynak és az ügyrendnek a választásra vonatkozó pontjait. Majd megállapítja, hogy a betölthetőnek határozott 2 írói és 2 költői helyre 3-3 tagajánlás történt: írói helyre Halasy-Nagy Józsefet ajánlotta Kornis Gyula, az ajánláshoz hozzájárult a már a januári rendes ülés jegyzőkönyvében felsorolt 8 tag; Farkas Zoltánt ajánlotta Petrovics Elek, az ajánláshoz hozzájárult 1 tag; Kárpáti Aurélt ajánlotta Schöpflin Aladár, az ajánláshoz hozzájárult 1 tag; költői helyre Bónyi Adorjánt ajánlotta Hegedűs Lóránt, az ajánláshoz hozzájárult 2 tag; ugyancsak őt külön ajánlotta Harsányi Zsolt; Illyés Gyulát ajánlotta Schöpflin Aladár, az ajánláshoz hozzájárult 1 tag; Tamási Áront ajánlotta Harsányi Zsolt. Az ajánlások már a januári ülésen teljes egészében felolvastatván s elfogadtatván, az elnök elrendeli a szavazást, sorshúzás útján először a költői helyek ajánlásaira.⁵ Beérkezett 28 szavazat, tehát az általános többség 15. A leadott szavazatokból Tamási Áronra esett 20, Bónyi Adorjánra 14, Illyés Gyulára 12. Így az első menetben Tamási Áron a többséget elnyervén, az elnök őt a Társaság megválasztott rendes tagjának jelenti ki. Ezután az utána következett Bónyi Adorjánra 28 szavazatból »igen« volt 14, »nem« 11, 3 cédula üres volt. Bónyi tehát az általános többséget nem nyerte el. Végül Illyés Gyulára rendeli el a szavazást. A beadott 28 szavazatból »igen« volt 15, »nem« 10, 3 cédula üres volt. Így Illyés Gyula a megkívánt többséget elnyervén, az elnök őt a Társaság megválasztott rendes tagjának jelenti ki. [...] A titkár határozatot kér arra nézve, hogy az új rendes tagok székfoglalásuk alkalmával kiről tartoznak megemlékezni mint elődükéről. A Társaság úgy határoz, hogy Tamási Áron Hevesi Sándor helyére, Farkas Zoltán Hekler Antaléra, Halasy-Nagy József Császár Elemérére, Illyés Gyula pedig Pintér Jenő helyére választott.”⁶

A jelenlevők névsorának ismeretében el lehet játszani a gondolattal: ki szavazott mellette, ki ellene? De kérdésként mered elénk: a nagybeteg, 1941. augusztus 4-én elhalálozott Babits Mihály még jelen volt a február 4-ei tagválasztó ülésen? Olyan fontosnak tartotta Illyés tagságát? Meglehet, az ő szavazatán múlt a sikeres választás?^{7,8} Azon nincs mit csodálkozni, hogy Illyést Schöpflin Aladár

5 Az 1941. január 8-án tartott rendes havi közgyűlés jegyzőkönyvéből tudható: „Illyés Gyulát költői helyre ajánlja Schöpflin Aladár r. tag, az ajánlásához hozzájárul Babits Mihály r. tag”.

6 Jegyzőkönyv a Kisfaludy Társaság 1941. febr. 4-én tartott előzetes és tagválasztó közgyűléséről.

7 Sajnálatos, hogy a Babits Mihály *Beszélgetőfüzeteinek* II. kötetében, mely 1940–1941-es beszélgetéseit rögzíti (Budapest, 1980, Szépirodalmi Könyvkiadó) 1941-ben április 10-ével kezdődnek a bejegyzések, a hiányzó időszakban esetleg szóba kerülhetett a téma.

8 Alig egy hónap múlva rendezte a *Nyugat* Illyés Gyula estjét. „Az estét Babits Mihály szép és igaz tanulmánya vezette be Illyés Gyuláról, majd Cs. Szabó László tartotta meg előadását

javasolta, közismert kettőjük baráti kapcsolata, noha gondolkodásmódjukban volt némi eltérés. Sajnos, a dokumentáció hiányos, nincs benne az ajánlás szövege, csak feltételezni tudjuk, hogy annak eszmeisége Schöpflinnek *Illyés Gyula, a költő* című kritikáján alapult. Ebben pontos jellemzést adott róla, hangoztatva, hogy Illyés hű ember és költő, hű azokhoz, akiktől származott, beleértve a szülőket, a tájat, a cselédeket stb. Ez nem csupán szolidaritás, hanem organikus kötődés, költőként is egy velük. Benne a nép szólal meg a magasköltészet szavaival. Vagyis nem népies és nem népi, mert az utóbbi szónak politikai rezonanciája van, Illyés pedig nem politikus költő – véli Schöpflin. Nem jókedvű költő, költészete az elégedetlenség szólama, „inkább haragos és lázadó, mint szelíd és édes szavú”, prózája tömör, gyökeres, tiszta magyar próza.⁹

Illyés 1942. december 6-án tartotta meg székfoglaló felolvasását. Ezt az eseményt a Társaság jegyzőkönyve így őrzi: „Illyés Gyula r. tag székfoglalójául megemlékezést olvas fel Pintér Jenőről, majd bemutatja készülő műfordításait; egy részletet a Roland-énekből és Rutebeuf Szegénységéről c. költeményét,¹⁰ végül a következő eredeti költeményeket: 1941. április 4. (Teleki Pál emlékére), Csak ne kelljen halálba menni, Újszülött és Felébredek. Az elnök a székfoglaló rendes taghoz üdvözlő szavakat intéz, bejelentvén, hogy tagsága oklevelét az elnökség el fogja hozzá juttatni. A székfoglaló megemlékezés, illetőleg a műfordítások és eredeti költemények, nemkülönben az elnöki avató beszéd tetszéssel fogadtatik. Az elnök üdvözlő a zárt ülésen első ízben részvevő Illyés Gyula r. tagot. A társaság együttérzéssel csatlakozik az üdvözlő szavakhoz, Illyés Gyula hálásan megköszöni azokat.”¹¹

A napilapok nem említik cím szerint a felolvasott verseket, csak azt hangsúlyozzák, hogy „Illyés Gyula székfoglalóul tagsági elődjéről, Pintér Jenőről emlékezett meg kegyeletes szavakkal, mint a munka nagy szerelmeséről. Ezután műfordításaiból, majd eredeti költeményeiből olvasott fel nagy hatással. Végül Voinovich elnök üdvözölte szíves, méltató szavakkal a székfoglaló tagot.”¹² A *Nemzeti Újság* is Pintér Jenő érdemeire koncentrált: „Illyés Gyula emlékezett meg Pintér Jenőről, akinek helyét a társaságban elfoglalta, méltatva azt a kimagasló munkásságot, amelyet a magyar irodalomtörténet ápolásában kifejtett. A megemlékezés után Illyés Gyula székfoglalóul költeményéből

a költőről.” *Magyar Nemzet*, 1941. márc. 14., 6. A szöveget azonban Jankovich Ferenc olvasta fel. Tüskés Tibor: *Illyés Gyula. Arcok és vallomások*. Bp., 1983, Szépirodalmi Könyvkiadó, 200.

9 *Nyugat*, 1940/6, 276–279.

10 Rutebeuf, a középkori francia költő (1245–1280 között) Villon nyers hangján részletezi szegénységét.

11 Sem az ajánlás szövege, sem az elnöki köszöntő, sem az új tag köszönetnyilvánítása nincs a jegyzőkönyvhöz csatolva, holott korábban ez szokásban volt. Érdekes, hogy az ülésen jelen volt gróf Bethlen István is mint új tag.

12 Pintér Jenő emlékezete a Kisfaludy Társaságban. *Pesti Hírlap*, 1942. dec. 10., 9. (279. sz.).

mutatott be néhányat, nagy hatást keltve...”¹³ A *Magyar Nemzet* szövege majdnem ugyanaz, csak a cím Illyést emeli ki.¹⁴

A *Magyar Csillag* hiteles forrásnak tekinthető, hiszen oda maga Illyés adta le a következő verseket: *Felébredek*, *Csak ne kelljen halálba menni*, *Egy kis szél*, *Újító halál*, *Fájdalom* az alábbi megjegyzéssel: „Székfoglalóul olvasta fel a szerző a Kisfaludy Társaság december 6-i ülésén.”¹⁵ A *Felébredek* itt Székfoglaló (A Kisfaludy Társaságban 1942. XII. 5-én) címmel jelent meg. (A dátumtévesztés nyilvánvaló!) Nagy vers, ami nem csupán terjedelmére értendő, Illyés identitás-témájának egyik legművészebb megfogalmazása: tudatában „összenőtt szörny ikek” a cselédházi gyermek és a világlátott férfi. Érthetetlen, hogy az illyési életműnek ez az érzelemileg-értelmileg egyik legmélyebben átélt, sodró erejű ódája, melynek esztétikumát a külső formán kívül a lélektani-etikai vívódás dinamikája szavatolja, nem került a monográfusok figyelmének fókuszába. A költemény előadása egyben Illyés etikai helytállását is bizonyítja: a koncertív társaságban is apáinak népét idézi.

A *Csak ne kelljen halálba menni* az élethez való görcsös ragaszkodást hirdeti létmámban fogant képek sokaságával, annyiban társadalmi színezettel, amennyiben gróf, püspök, főhivatalnok is szívesen vállalná a kocsis, a kapás sorsát, csak ne kelljen halálba menni. Az *Egy kis szél* elégikus búcsúzás e humanizált természeti jelenségtől. A társadalmi csattanó „Költő se kell már maholnap” – az eredeti szövegben nincs. Az *Újító halál* egy bizonyos halottnak állít emléket, aki a vers beszélnéi valósággal jobbító részévé vált. A *Fájdalom* a betegség és gyógyulás váltakozó közérzet élményéből fakad, a vers ezúttal a lemondás hangjával zárul: „De megállnék már, de nyughatnék.”

Vajon miért nem közölte a Teleki Pál emlékére írott versét, amely a *Haza a magasban* című összegyűjtött kötetben (1972) *Áldozat* címmel jelent meg? Politikai akadálya lett volna? A „Barbár idő” az általános nemzetközi helyzetre vonatkozik, ebbe az időszámítási zónába tartozik azonban a magyar haza is. De a barbár időkben győzhetnek a hősök és áldozók a végzetten, mint a név szerint nem említett Teleki Pál, aki „Nem összeroppant, de fölmagasult.”

Illyés bizonyára ismerte, olvasta Pintér Jenő magyar irodalomtörténetében a róla szóló sorokat, amelyek a *Naturalisták, szocialisták, expresszionisták* című fejezetben jelentek meg. Pintér Csizmadia Sándor, Barta Sándor, Erdélyi József, Farkas Antal, Gábor Andor, Győri Dezső, József Attila és Kassák Lajos társaságában tárgyalja Illyés munkásságát pozitív és negatív minősítő jelzőket osztogatva. „A költő nyelvének érdekességével, darabosságával, csiszolatlanságával lepte meg bírálóit. Különös prózaisága sajtósággal párosult. Sorai csikorogtak és dübörögtek, pátosza naturalizmusba fulladt, mégis költő volt,

13 Pintér Jenőről emlékezett a Kisfaludy Társaság ülésén Illyés Gyula. *Nemzeti Újság*, 1942. dec. 8., 9.

14 Illyés Gyula székfoglalója a Kisfaludy Társaságban. *Magyar Nemzet*, 1942. dec. 8., 10.

15 *Magyar Csillag*, 1942. dec. 15., 471–476. (II. évf., 14. sz.)

sötétarcú, nyugtalanító mozgású, dacos költő: poéta.” Hangoztatja úrgyűlöletét, mely epés életképekben kulminál, baloldaliságát, proletárvédő politikai célzatoságát, mely nemegyszer osztályköltészetté teszi líráját. Bölcselkedését fírasztónak találja, amely zsúfoltságban és homályosságban jelentkezik.¹⁶ Közismert, hogy időközben Pintért bevásztották a Baumgarten Alapítvány kuratóriumába, Babits Beszélgető füzeteiben néhányszor kedvezően nyilatkozik róla.¹⁷ Illyés gyakori vendég volt Babits betegágyánál, valószínűleg ismerte mentora véleményét, ami befolyásolhatta Pintér megítélésében.

Illyés 1933-ban úgy vélekedett, hogy Petőfi és Arany epigonjai „hódították meg a Kisfaludy Társaságot, ők hódították meg az Akadémiát, mindent meghódítottak, kivéve a költészetet és a népet”.¹⁸ Felvetődhet a kérdés: ezek után kívánta, akarta a tagságot? Pláne azok után, hogy csak egy szavazaton múltott a siker! Kár, hogy a korral foglalkozó naplójegyzeteiben említést sem tesz róla. A Varga Rózsa-Patyai Sándor bibliográfiában nem találunk sajtóvisszhangot, Illyést ezért elítélte volna.

2.

Tamási Áront Harsányi Zsolt javasolta. Erdélyiek voltak mindketten. Harsányi ajánlási szövege nincs a dokumentumok között, de az minden bizonnyal arra a nyilatkozatára épült, amely az *Ünnep*ben jelent meg az *Írók egymásról* sorozatban. Harsányi élete ajándékének tarja Tamási Áront, mert olvasva írásait, magyarább lesz tőle az ember. Dicséri barátja szintetikus szemléletét, amelynek birtokában különös összefüggéseket talál növény, állat, ember között. Tamási Áron az, aki számára a legpontosabban meg tudta mutatni, mi a székelység, „hogyan keverte isten egy lélekben a praktikumot és a misztikumot”. Nagy benyomást tett rá írásainak legjelentősebb része, az istenkereső ember. „Ő olyanokat mondott el nekem lélekről, halhatatlanságról, túlvilágról, amiről többet filozófusok sem tudtak nekem mondani.” Tamási stílusának, tájnyelvének különös színei roppantul vonzzák, humora pedig külön élmény. Felejthetetlen epizód számára, amikor *Ábel a rengetegben* megeszi a sast. Megemlíti, hogy nemrég egy színdarabtémát hallott Tamásitól, amely azonban már le volt kötve a Nemzeti Színháznak, „Ha ezt úgy írja meg, ahogy elmondta, a magyar színműirodalom egyik legszebb darabja fog kikerülni tolla alól...”¹⁹

16 Pintér Jenő: *A magyar irodalom a XX. század első harmadában*. 8. kötet, A költészet, 922–923, 927–928.

17 Például: „Az utolsó években (váratlanul) nagyon rokonszenvesen viselkedett. A zsidókérdésben főleg”, 142.

18 Illyés Gyula: *Naplójegyzetek, 1929–1945*. Bp., 1986, Szépirodalmi Könyvkiadó, 49.

19 Harsányi Zsolt Tamási Áronról. *Ünnep*, 1941. február 15., 4. sz., 27.

Az Ábel-regények népszerű írója nagyobb szavazattöbbséggel lépett a társaságba, mint Illyés Gyula. Még nem volt meg bemutatkozó felolvasása, amikor feladatot kapott: 1942 novemberében a Kisfaludy Társaság és a Baumgarten Alapítvány képviselőjében ő búcsúzott Reményik Sándortól.²⁰ Mielőtt a beiktatására sor került volna, egy kellemetlen incidens is támadt körülötte. A *Magyarország* című fasisztoid lap hozzájutott és közzétette a kolozsvári Unió szabadkőműves páholy tagjainak névsorát, benne Tamási Áron nevét. A közlemény nem szélsőségesen uszító, a cím is sugallja, hogy páholy és páholy között volt különbség, s a tagok nem feltétlenül egyformán gondolkodtak.²¹ Tamási mégis magyarázathoz folyamodott: „Én csak abban ítélek, amit láttam és tudok, az én ítéletem azonban nem »koreszmén« alapszik, melynek visszásságai és kufárjai elmúlnak, hanem olyan eszményeken, melyek nélkül igazságos és alkotó társadalom nem élhet. Ilyen alapon még a »koreszme« előtt eltemettem a szabadkőműves mozgalmat és keretet, hiszen az én társadalmi eszményem szolgálatára gyenge és alkalmatlan volt. Azokat a magyar embereket azonban, akik valami jót és hasznosat tettek, soha sem tagadom meg. Ez nemcsak becsület dolga, hanem az erkölcsi törvényé is, mely szerint az igazságtalan ítélet egyszer visszaszáll arra, aki cselekszi.”²² Hogy ez az incidens késleltette-e bemutatkozását, nem tudjuk, de az a megválasztáshoz képest valóban kissé elhúzódott. Végül az 1943. február 7-én tartott ünnepi közgyűlésen vállalkozott a felolvasásra és megemlékezésre huszonhárom tag jelenlétében. Mint érdekességet említsük meg: Wass Albert szintén székfoglalóját tartotta ezen az ülésen. Wass a *Varjú a száraz jegenyén* című elbeszélését olvasta fel, és megemlékezett elődjéről, Végvári-Reményik Sándorról. „Tamási Áron r. tag székfoglalóul megemlékezést olvas fel Hevesi Sándorról, majd bemutatja *Kicsi atyámfia* című elbeszélését. Az elnök a székfoglaló r. tagnak üdvözlő szavak kíséretében átadja tagsági oklevelét, melyet az köszönő szavakkal vesz át. A székfoglaló, valamint a nyomában elhangzott beszédek tetszéssel fogadtatnak” – olvassuk a jegyzőkönyvben. Mellékletként az iratok között fekszik Tamási két és fél oldalas esszéje Hevesi Sándorról, amit rövidesen közzé tett a *Magyar Nemzetben*,²³ később megjelent az útirajzokat, esszéket tartalmazó könyvében.²⁴

20 *Páosztortűz*, 1942/11, 539.

21 Palatinus József: Egy páholy, ahol magyarsághú magyarok is akadtak. A kolozsvári Unió páholy és tagjai. *Magyarság*, 1942. ápr. 5., 10.

22 Nyílt és tiszta beszéd a kolozsvári szabadkőműves dologban. *Ellenzék*, 1942. ápr. 25., 3.

23 Tamási Áron: Hevesi Sándor. *Magyar Nemzet*, 1943. febr. 14., 9. A lap a következő kommentárt fűzte a szöveghez: „Szívesen közöljük Tamási Áron alábbi megemlékezését Hevesi Sándorról, akinek a helyére választotta őt a Kisfaludy Társaság. Érdekesnek is tartjuk ezt a közlést, hiszen már úgynevezett »világnézeti« megjegyzések is láttak napvilágot e megemlékezés tényével és tartalmával kapcsolatban, természetesen, de elég helytelen szokás szerint, az ünnepi ülésen felolvasott szöveg ismerete nélkül.” A „világnézeti megjegyzéseket” Gl., a *Nemzetőr* újságírója tette: Tamási Áron lesállása, febr. 12. 5.

24 Tamási Áron: *Jégtörő gondolatok*. II. k. Bp., 1982, Szépirodalmi Könyvkiadó, 226–228.

3.

Tamási nem volt jelen az Illyést beiktató ülésen, Illyés neve viszont olvasható az 1943. február 7-ei jelenléti íven. Úgy tűnik fel, mindkét író – főleg Illyés – komolyan vette a társasághoz való kötődést, többnyire eljárt az ülésekre. Jelen volt 1941. október 1-jén is, ekkor Rédey Tivadar emlékezett meg az elhunyt Babitsról, mindketten ott voltak az 1943. október 6-án, amikor a fő tárgy Herczeg Ferenc és a Kisfaludy Társaság jubileuma volt. Tamási 1943. november 3-án ismét szerepelt: *Járvány bíró* című elbeszélését olvasta fel. Még az 1944. március 1-jei rendezvényt is meglátogatták.

A társaság 1945 utáni, 1952-ig tartó működéséről alig maradt dokumentum, így arra a kérdésre, kitartott-e tagsága mellett Illyés és Tamási, nem tudunk érdemben válaszolni, bár az 1948. május 15-én tartott tagválasztó és az ünnepélyes közülést előkészítő ülés jegyzőkönyve szerint Illyés Gyula költeményeiből fog bemutatni. A társaság ekkor még rendelkezett költségvetéssel: „A meghívók nyomdai és postai költségei kifizettettek, az Akadémia altisztjei is részesültek a szokásos díjazásban...” De már a krízist jelzi, hogy az elnök „Kéri a tagokat, vegyenek élénkebben részt a Társaság életében, mert számos tag vidékre költözése miatt még a felolvasó ülések megtartása is nehezen megy.”

A két-három töredékből kiderül, ha vontatottan is, de élt a társaság, korábban taggá választották Füst Milánt, Kárpáti Aurélt, Fodor Józsefet, Keresztury Dezsőt, Laczkó Gézát. Fennmaradt az 1949. február 15-ei ülés dokumentuma, amely arról tudósít, hogy az elnök Benedek Marcellt, Kassák Lajost és Képes Gézát egyhangúan a Társaság tagjának jelenti ki. Rédey Tivadar titkár ismerteti a századik közgyűlés programját. Más forrásból tudjuk, hogy a tervezett program megvalósult: az 1949. február 20-án megtartott századik ünnepélyes közgyűlésen Sík Sándor, Nadányi Zoltán, Keresztury Dezső, Gyallay Domokos szerepelt.²⁵

Több tanulmány említi, hogy a Kisfaludy Társaság 1952-ben önkéntesen feloszlatta magát. Ez megfelel a valóságnak: mindössze hat tag jelenlétében (köztük Szabó Lőrinc) május 18-án „komoly megfontolás után” Voinovich Géza elnökletével született a határozat, amely arról is rendelkezik, hogy a Társaság vagyona és kéziratgyűjteménye, ereklyetárgyai a Magyar Tudományos Akadémiára szállnak. A hivatalos jóváhagyás július 14-én kelt.

25 A meghívó a tárgysorozat feltüntetésével a Bihari Múzeum Nadányi-gyűjteményében.